Eftersänd fri premielista
Spar Edra kuponger
The Royal Crown Soap Co. Ltd.
654 Main Street, Winnipeg

SVENSKA CANADA-TIDNINGEN HAS THE LARGEST CIRCULATION OF ANY SWEDISH NEWSPAPER IN CANADA

Svenska Canada-Tidningen

The Swedish Canada News

Prov. Librarian dec. 19
Winnipeg

ROYAL CROWN SOAP

ÅRG. (YEAR) 27. LÖSNUMMER 5 CENTS. WINNIPEG, MANITOBA, TORSDAGEN DEN 25 SEPTEMBER 1919. LÖSNUMMER 5 CENTS. No. 39.

INDUSTRIKONFERENSEN.

Ett närmande mellan kapital och arbete anses ha åstadkommits genom förhandlingarne.

Det är ett väldigt material av referat från industrikonferensen i Ottawa, som under den senast gångna veckan hopats framför oss. Och ingen skulle gärna kunna förebrå oss, om vi sade oss råka i villrådighet rörande bästa sättet att soffra och behandla detsamma för att få denna vår artikel fulli njutbar för "S.C.T:s" läsekrets. Emellertid undvika vi det i ordspråket ("den som kommer i valet, han kommer också i kvalet") uttryckta kalamiteten genom att följa den för allt arbete i en sekulär veckotidning grundviktiga regeln: **koncentrera.**

De av våra läsare, som ge sig till att studera de dagliga pappersdrakarne och ha organ nog starka för att kunna smälta alla deras anrättningar, känna till hur stämningarna dag från dag fluktuerat vid konferensen. De däremot, som **icke** läst de dagliga referaten från konferensen, skola i denna vår med största omsorg utarbetade artikel finna allt som de rättmätigt kunna begära i ett sammandraget referat. I allt fall återge vi här det viktigaste av förhandlingarna.

Men innan vi övergå till ett enkelt och objektivt återgivande av fakta, må det tillåtas oss att göra några förberedande anmärkningar i största allmänhet.

I det nyligen avslutade stora kriget kämpade våra unga män för **en ny värld.** Vad **menas** med "en ny värld"? Huru såg "den gamla världen" ut? Det var, har den engelske premiärministern Lloyd George sagt, en värld, där myriader hederliga arbetares, mäns och kvinnors, moda ej inbringa de någonting bättre än fattigdom, nöd, bekymmer, elände; en värld, utskämd av fattigkvarter, vanhedrad genom svettutpressning, där arbetslöshet, genom industriens fluktuationer, brakte förtvivlan till en mängd torftiga hem; en värld, där det bredvid nöden slösades med jordens outtömliga rikedomar, dels genom okunnighet och brist på förutseende, dels genom befästad själviskhet.

Om vi förnya denna värld, skola vi förråda de hjältemodiga döda. Vi skola göra oss skyldiga till det nedrigaste förräderi, som någonsin svärtat ett folks rykte. **Ja, vi skola samla vedergällning för oss själva och för våra barn.**

Den gamla världen måste och skall komma till ett slut. Inga försök kunna uppehålla den mycket längre. Om det finns några som tycka sig vilja bibehålla den, låt dem akta sig att den icke faller uppå dem och krossar dem och deras hus i ruiner.

Det borde vara allas högsta plikt, utan tanke på partiförbindelser, att hjälpa till att bygga upp den nya världen, där arbetet skall få sin rättvisa lön och endast lättjan lida nöd.

Kroppsarbetaren (och vi kunna ju lika gärna säga själsarbetaren också) skall aldrig mera låta sig nöja med de gamla förhållandena. I stället för att kapitalet hittills har "hängt på staketet" eller också gjort ett passivt motstånd mot arbetarens krav, ser det sig nu nödsakat att löpa de sig närmande tillstånden till mötes. Gör icke kapitalet detta — och gör det med all möjlig skyndsamhet — skall arbetaren snart icke nöja sig med vad han är **berättigad** till, utan han skall (utledsen på kampen och trött på fraserna) **taga mer än sin rätt.**

En ytterst viktig åtgärd blir nu att hänvisa processen (i andra hand) av varuproduktionens distribuering och financiering till dess rätta plats. Ett universalmedel för lösandet av produktionsproblemet gives knappast, utan därvidlag måste man nog ansluta sig till principen att associera arbetaren (nu medveten om sin makt) med produktionsresponsibiliteten.

Framför allt får icke arbetaren längre betraktas som en "kommoditet", en "nyttighetsvara", vilken vinstbegäret oansvarigt och efter eget godtycke kan krama saften ur och sedan kasta bort. **Arbetaren måste få sin rätt!**

Vid konferensen i Ottawa har nu ett försök gjorts att bringa "kapital och arbete" tillsammans. Och det ser ut, som om åtminstone **det** vunnits, att båda sidornas synpunkter kommit temligen väl fram. Redan detta måste betraktas såsom en icke obetydlig vinst. I vissa punkter ha de båda sidorna även kommit till ett samförstånd. I sådana frågor, där sådant **icke** kunnat åstadkommas, efterlämnar konferensen i alla fall uttalanden, vilka borde kunna tjäna regeringen såsom **rättesnören** vid hennes framtida åtgöranden.

De två sidorna kunde **icke** enas i följande punkter: 1:o) om en 8 timmars arbetsdag, 2:o) om arbetarnes rätt till organisation samt appliceran det af "the royal commission's" rapport med hänsyn till regeringsarbeten, 3:o) om fackföreningarnas erkännande och kollektiva arbetsavtal. De olika komitéordförandena gåvo dock tillkänna, att ett "närmande" mellan "kapital" och "arbete" ägt rum i dessa så ytterst betydelsefulla frågor. Fabriksägarna ställde sig ifråga om 8-timmarsdagen på grundvalen av de klausuler, som inryckts i Versaillesdokumenten, men önskade att dessa klausulers detaljbestämmelser ytterligare skärskådades, innan någon lagstiftning i uti dem ängiven riktning sker i Canada. Arbetarne däremot önskade sådan lagstiftning omedelbarligen på den grund, att principen om en 8-timmarsdag redan är erkänd.

Ifråga om fackföreningarnas erkännande samt kollektiva avtal kunde man ju icke vänta sig annat, än att fabrikanterna skulle taga partI för **icke-unionmäns** rätt att arbeta. "Closed shop"-principen kan icke tillämpas, förrän ömsesidig överenskommelse därom skett.

Rätt här anse vi det lämpligt att åter beklaga, att Canadas **farmare** intressen icke fingo tillfälle att göra sig hörda vid konferensen. Farmaren är i sitt arbete beroende på dels s. k. säsongarbete och dels **väder och vind, under** det farmarens "arbetssasong" (vi mena skörden och därmed sammanhängande) varar. Låt oss spörja bara detta: Är det möjligt för farmaren att strikt tillämpa 8-timmarsdagen med avseende på det folk, han måste leja i sitt arbete? Farmaren själv må svara. Om svaret på denna fråga utfaller **nekande** (som vi tro det måste), så önska vi göra ännu en fråga: Är det konsekvent att farmarena **godkänna** en princip med avseende på arbetet inom **deras** "fack" (jordbruket), vilken princip de icke anse sig kunna **tillämpa i praktiken?**

Den som skriver detta (och som för närvarande är ansvarig för Svenska Canada Tidningens hållning) är själv personligen fullt och fast övertygad om rättmätigheten av **industriarbetarnes** krav på en 8-timmarsdag (och även en **kortare** arbetsdag t. ex. i gruvdriften). Men han är absolut ovillig att förorda anslutning i ord från **farmarens** sida till sådana programpunkter, som det blir dem omöjligt att i praktiken **tillämpa. Rent spel och inga krumbukter!**

Vi tro att det lyckligaste resultatet på alla livets områden vinnes genom **sanning.** Den som spelar dubbelt och i sina mellanhavanden med medmänniskorna använder medusahuvudets taktik (att vara "two-faced") blir till sist — föraktad. Och ännu har inte världen blivit värre att leva uti, än att en farmare kan få sitt arbete utfört, även **om** han rent ut säger ifrån att **vad jordbruket angår** det skarpt tillämpade fackföreningskravet på en 8-timmarsdag är omöjligt.

Ifråga om nödvändigheten av **minimumlön** för kvinnor och barn, gällande **alla** provinserna, enades de båda sidorna. Rörande **icke-yrkesskickliga arbetare bestämdes om en undersökning i vad man lagstiftning kunde** åstadkommas till **deras skydd,** så att de åtminstone må erhålla tillräcklig att leva på.

Ifråga om arbeten för regeringens räkning divergerade intressena. Arbetarne höllo på, att regeringstjänare böra ha samma rättigheter som arbetare i privata företag. Detta är ju en principfråga av ytterlig vikt, vilket bl. a. visat sig just nu, då man exempelvis i **Staterna** rent av föreslagit att vissa arbetaregrupper vid **straffpåföljd** skola förbjudas att — strejka! Det ordnade och lagbundna samhället är ett mera invecklat och känsligt maskineri, än en del tyckas tro. Man kan inte peta hur som hälst bland hjulen och kuggorna i detsamma. Därför göra nog **båda** sidorna klokast, om de gå tillväga med sans och lämpor. Och det är långt ifrån rätt att — såsom i dessa dagar skett från visst håll — kasta sig över en person och kalla honom "arbetarefiende" **därför,** att han **begär tid att utveckla sina åsikter** samt anser sig böra hävda endast **sådana** åsikter, som visa sig kunna hålla stånd inför en **upplyst** och fullt **saklig** kritik!

Vi känna en särskild tillfredsställelse uti att kunna konstatera, att då konferensens förhandlingar ledo mot slutet båda sidorna uttalade den meningen, att samförståndet blivit betydligt bättre, än man vid konferensens början vågat förvänta.

För de många granna talen ha vi intet utrymme här. Och vi tro ej heller, att det är av synnerlig vikt att återge dem. Det är ju visserligen trevligt att höra en god talare utsäga "försoningens ljuva ord"; men det skänker mera sann **valuta** att få dessa granna fraser **omsatta** i livets gråa vardagsverklighet.

Som slutord skulle vi — med dystra tankar, väckta av situationen just nu i vårt grannland mot söder — vilja instämma i de ord, som Förenta Staternas generalattorney, A. M. Palmer, senaste lördagen uttalade i Freeport, Pa. Han sade: "Världens största behov nu är **fred** — icke blott **politisk** fred, utan också **industriell** fred."

Vad vi behöva här i Canada är precis vad hela världen just nu behöver — arbetsvillighet och ökad produktion.

Mr. J. de Lagerberg får medalj. På sin 70-årsdag den 1 dennes erhöll den kände numismatikern mr J. de Lagerberg i New York från sina vänner i Sverige en särskilt för honom slagen medalj som ett tacksamt erkännande av hans mångåriga och ihärdiga arbete för att göra svenska mynt och medaljer kända i amerikanska numismatiska kretsar, ett arbete som genom mr de Lagerbergs entusiasm och ihärdighet krönts med stor framgång. Medaljen visar å ena sidan årtal Lagerbergs vapensköld med valspråket "Quique suum"; andra sidan har följande inskrift: Axelio Julio Lagerberg De Re Numaria Bene Merito. Novi Ebraci Viventi, Septuagenario. Die 1, Mens Sept. Anno MCMXIX D. D. D. Sveciá Amici. Medaljen har graverats av den kände svenske mynt- och medaljgravören Erik Lindberg och präglats vid kungl. myntverket i Stockholm.

PROPORTIONELLA VAL.

För svenskarne i Canada är det i högsta mätto intressant, att spörsmålet om införandet här i landet av **det proportionella valsystemet** braktes upp vid den stora industrikonferensen i Ottawa. Detta är intressant för oss Canada-svenskar på den grund, att nämnda valsätt användes hemma i Sverige numera. Många av Svenska Canada-Tidningens läsare minnas de "gamla goda tiderna" (**så kallat** "goda"), då 800-kronorstrecket gällde i Sverige vid val till riksdagens andra kammare, och då första kammaren valdes av landsting, sammansatta på grund av det s. k. fyrkväldet. Och den som skriver dessa rader (hoc est "S. C. T.:s" nuvarande redaktör) har ännu i livlig och angenäm hågkomst sitt samarbete med gamle kapten Julius Mankell, redaktör Isidor Kjellberg i Linköping, Hjalmar Branting och dr David Bergström (sedermera bl. a. svensk generalkonsul i Canada) m. fl. för "streckets" borttagande och införandet av allmän rösträtt i Sverige.

Tiderna hava betydligt förändrats sedan dess. Frihetskravets våg blev till sist så stark därhemma, att de konservativa måste giva efter. En rösträttsreform genomfördes, och den svenska riksdagen har nu en så demokratisk karaktär, att den kanske t. o. m. i det avseendet står framom de flesta politiska folkrepresentationer i hela den civiliserade världen.

Men då det kom till klimax, då reformen äntligen skulle genomföras, så beslutade sig svenskarne för just det **proportionella** valsättet. Och varför? Jo, just emedan detta är det **principiellt rättvisaste,** det mest logiska sättet att välja representanter. Det är ett valsätt, som ger samhällets **olika klasser** tillfälle att vid valurnorna uttrycka sina politiska önskningar.

Numera erkännes det överallt och mest öppet kanske utefter hela den organiserade kroppsarbetarelinjen, **att samhället består av klasser** (icke av individer) samt att det är just **klassintressena,** som utgöra "stridsäpplet". När emellertid samhällets olika klasser få tillfälle (som de just få genom det proportionella valsättet) att representera sig i de lagstiftande församlingarne (d. v. s. om valmännen hålla sig vakna samt göra bruk av sin rätt vid valen), så bortfaller till stor del friktionen mellan klasserna ute i det allmänna dagliga livet. Striden om makten förflyttas till de olika **forum, där den bör avgöras, nämligen (vad Canada vidkommer) provinslegislaturerna och det federala parlamentet.**

Sedan valmännen ha haft sitt tillfälle att på den allmänna rösträttens grundval uttala sig vid valurnorna, framgår resultatet vid röstsammanräkningen. Och om de olika samhällsskikten ha bevakat sin rätt vid valen, så bliva legislaturerna samt parlamentet naturligtvis ett uttryck av folkets vilja. Därefter äro alla giltiga och resonliga anledningar till klagomål uteslutna. Om därtill s. k. "recall" infördes (vilket är ett rättmätigt progressivt krav!), så borde ju alla rimliga anspråk vara tillgodosedda — förutsatt att valen få försiggå utan kulisspel av mutning, röstköp och dylikt rackartyg. Och över den delen av det politiska maskineriets arbete kunna valmännen själva vaka, om de nämligen ha en vaken press och en samvetsgrann polismyndighet till sitt förfogande och stöd.

I samband med de allmänna betraktelser, vi tillåtit oss att göra i den ledande avdelningen (sidan två) uti dagens nummer rörande ett eventuellt samarbete mellan Canadas nya farmarparti och storstädernas radikla arbetarelement, får denna fråga — om det proportionella valsystemets införande — ett alldeles särskilt intresse. Införandet i Canada av detta proportionella valsätt skulle helt enkelt till stor del **lösa** den knuten!

Den komitérapport, som avgavs vid Ottawa konferensen rörande proportionella val, var enhällig. Rapporten framlades av Sir John Willison, ordförande i komitén, och uttalade den övertygelsen att bristerna hos det nu tillämpade valsystemet just vore en bidragande orsak till den rådande sociala och politiska oron i landet. Därför välkomnades också regeringens förklaring, att en talmanskonferens skulle sammankallas för att undersöka den proportionella representationens meriter, och man yrkade på, att en sådan utredning måste vidtagas skyndsammast möjligt. Vad speciellt kroppsarbetarne angår, så fins det intet tvivel om deras bättre representerande i "the house of commons" genom ett proportionellt valsystem. Ty det har länge och ofta visat sig — och icke minst nu vid industrikonferensen — att arbetarne själva kunna säga med Joar Blå vid det historiska svenska allsharjatinget: "Ur denna kappa skulle jag kunna skaka fram en konung".

Vad som är visst och säkert är detta, att det proportionella valsystemet åstadkommer en större likställighet i samhällena vad representationen angår.

För närvarande råder här i Canada det beklagliga förhållandet, att industriarbetarne och jordbrukarne icke ha någon verklig representation i senaten. Så länge det t. ex. är en möjlighet för en "laywer" i Winnipeg eller någon annan storstad att genom ett landförvärv i en provins slingra sig in i representationen såsom representant för **jordbruksintresset** (vilket han **kanske begriper** lika litet **som** en höna begriper huru en separator skall skötas), så är något på tok. Farmarena representeras i lagstiftningen bäst av en man ur **sin egen klass.** Och detsamma gäller i lika hög grad **städernas arbetaremassor.**

Senare tiders tilldragelser både i Winnipeg och på andra orter ha bevisat, att folket håller på att förlora förtroendet till regeringen och dess åtgärder. Men detta är en ytterligt stor fara för landets allmänna lugn. Och den faran måste fortast möjligt undanröjas. Vissa klasser tro (med vad rätt skola vi icke nu yttra oss om), att både den federala regeringen och provinsregeringarne befinna sig under de finansiella intressenas tumme. Enda botemedlet mot ett sådant förhållande med alla dess menliga verkningar vore att giva alla klasser en bättre representation.

Vi kunna avsluta denna vår framställning genom att påpeka, att det proportionella valsystemet gillas både av farmarenas politiska parti och av arbetarepartiet samt även av krigsveteranernas parti och det officiella liberala partiet. Så att **här** åtminstone ha dessa olika partier en gemensam punkt för ett samhällslyftande och välsignelsebringande samarbete.

Enligt det valsystemet få legitima majoriteter sin fulla representation **men icke mer.** Minoriteterna bliva **också** representerade i förhållande till sin styrka. Det **inflytande,** en minoritet sedan kan utöva, beror på resonligheten hos dess framställda önskningar. Och det lider intet tvivel, att de kandidater, som framlockas vid valen under ett proportionellt valsystem, äro av en betydligt bättre kvalitet än de gamla **partiens** "valhästar". I de länder, där proportionella val praktiseras, har det visat sig att bättre män bli valda, än i sådana länder, där "maskinpolitiken" florerar. Under ett proportionellt valsystem få de "brännande frågorna" sin öppna och skyndsamma behandling, och den regering, som hyser en ärlig vilja att **lösa** dessa frågor, har att påräkna stöd i sina strävanden. Dessutom ger detta valsystem möjlighet att undvika de störningar, som under **partisystemet** alltid medföljа ett regeringsnederlag.

Som bekant har — utom Sverige — också Belgien antagit det proportionella valsystemet. Och **ett** förslag går ut på, att en parlamentskomité skulle få i uppdrag att studera systemets verkningar där. Ett annat yrkande, som vi också sett framställt, går ut på att det s. k. Hare-systemet (vilket prövats i delar av den engelsktalande världen) skulle omedelbart givas ett försök vid nästa federala val i Canada.

Huru dessa olika förslag nu än må upptagas, **ett är visst** (och vi konstatera det med tillfredsställelse), nämligen att frågan om det proportionella valsystemet numera kan sägas tillhöra den praktiska politikens område i Canada.

STÅLSTREJKEN.

Fitzpatrick mot Gompers.

Senatsundersökning proponeras.

Emedan domare E. H. Gary, stålkorporationens egentliga huvud, vägrat erkänna fackföreningarne, som begärt rätten till kollektivavtal ifråga om arbetstid, löner och tillstånd i fabrikerna, utbröt strejk — såsom en tid förebådats — i måndags vid de stora stålverken i Pennsylvania och även på en del andra platser. Dessa verk hade under 1918 ett beräknat arbetareantal av 268,710, och de anläggningar som nu invecklats i dispyten uppgå i antal till 145. Det område, som täckes av denna brottning mellan stålmagnaterna och deras arbetare, omfattar Pennsylvania, Ohio, Illinois, Indiana, Minnesota, West Virginia, Wisconsin, Colorado och Alabama. Dock må ingen tro, att **alla** stålverksarbetare i dessa staters anläggningar nu strejka. I tisdags afton beräknades de strejkandes hela antal till 279,000.

I måndags, för vilken dag vi anse oss ha ganska pålitliga uppgifter, emedan vi varit mäna om att insamla dem från tidningar av olika politisk färg, torde situationen ha varit följande: I Pittsburgh vägde det mellan "gå ut" eller "arbeta". Och i Clairton, Homestead med flera platser i Pa. var förhållandet detsamma. I McKeesport, Pa., kunde verken hållas i gång, men spänningen var så stor att 3,000 civila insvurits som deputerade för ordningens upprätthållande. I Sharon, Pa., voro alla fabrikerna stängda. I Cleveland, Ohio, voro mellan 19 och 25 tusen arbetare ute. I Gary, Ind., måste verken stängas och i Chicago, Ill. "Minneapolis Journal" säger, att man kände blott ringa verkan av strejken där. I Birmingham, Ala., kunde arbetet fortgå nästan oavbrutet. Men i Johnstown, Pa., gingo 12,000 män ut. Vid Carnegieverken i Pittsburgh sades 95 procent av de amerikanska arbetarne fortsätta med arbetet, och blott utlandsfödda arbetare gingo ut.

De radikala, som nu vilja pressa strejken till det yttersta, stå under ledning av John Fitzpatrick, den andra flygeln av Samuel Gompers. Det är här fråga om kontrollen av Staternas organiserade arbetare. På utgången torde till stor del bero, om ett rent arbetarparti skall bildas och uppsättas sin egen kandidat vid presidentvalet nästa år.

Senator W. S. Kenyon, Iowa, har i senaten begärt en kongressundersökning, dels om anledningarne till strejken och dels om, huruvida federal aktion borde tagas för att möta situationen. Denna begäran har också i tisdags bifallits.

Skulle strejken komma att fortsättas, anses det att en hel del byggnads- och konstruktionsarbetén bliva hämmade. Ty de unioniserade arbetarne i dessa båda yrken komma naturligtvis att vägra arbeta med material, som tillverkats av icke-unionmän.

Alldeles fritt från oroligheter har det icke varit. De tyckas dock hittills ha begränsats till Pennsylvania och New York stater.

I tisdags afton såg det ut, som om denna stora strejk skulle draga andra med sig i släptåg inom yrken, på olika sätt förbundna med stålindustrien.

Gårdagens tidningar omtalade från olika håll sammandrabbningar mellan strejkande arbetare och ordningsmakten, och på vissa platser är militär inkallad.

ARBETAREKONGRESSEN.

Omedelbart efter den stora industrikongressen i Ottawa, för vilken vi i korthet redogöra i dagens nummer, öppnades i Hamilton, Ont., Dominionens 35:e årssession av Trades and Labor sistliden måndag med 900 ackrediterade delegater närvarande. Denna kongress är den största, som någonsin hållits av fackföreningsrörelsen i Canada. Mr. Adam Hay från Winnipeg protesterade mot att "the Canadian Brotherhoods of Railway Employees" delegater beviljades säte och stämma i kongressen. Detta emedan denna organisation anses rivalisera med "the International Brotherhood".

Ej mindre än 94 resolutioner förelågo till behandling. Man undanstökade 7 av dem redan första dagen. En rörde den irländska frågan och en annan frigivandet av här i Canada fängslade män, som av samvetsbetänkligheter vägrat göra krigstjänst. Men dessa tycktes ha ganska små sympatier, och förslaget om att vända sig till prinsen av Wales för att förmå honom till inskridande till de mäns förmån, som i farans stund svikit fanorna, föll ohjälpligt.

Ett spännande moment var, då major Booker i sitt tal hänsyftade på Samuel Gompers och American Federation of Labor. Somliga skreko "no", andra applåderade, och vilken sida som "låg över" våga vi icke avgöra. Men ett faktum är, att Gompers aktier betydligt sjunkit under och efter kriget. I Staterna är detta fallet i **stor** omfattning; här i Canada måhända mindre!

*

Upprättandet av en sovjetregering i Canada föreslogs vid kongressen av George Armstrong från Winnipeg. I samband därmed yrkade han på truppernas återkallande från Ryssland. Efter en ganska het debatt hänvisades förslaget till resolutionskomitén.

FRÅN EXPEDITIONEN.

Till Svenska Canada-Tidningens gynnare.

Ibland plåga vi komma med en uppmaning till Eder om att betala Eder avgift för tidningen och denna uppmaning vilja vi härmed förnya. Vi kunna med tillfredsställelse säga, att ovanan att icke betala tidningen för en lång följd av år allt mer och mer försvinner. Huruvida detta har sin grund uti ökat ekonomiskt välstånd eller större intresse för tidningen, skola vi icke söka att utreda.

Ett faktum är emellertid, att det blir bättre på alla områden. Dock (ty ett sådant finnes härvidlag) Svenska Canada-Tidningen har ännu tusentals dollars utestående i prenumerationsavgifter, vilka införda i vårt bankkonto skulle betydligt ändra hela situationen till ett ännu bättre.

Nu är det höst. Tidningens **stora läsekrets,** den som bor på landet, har nu fått avlöning, eller räknar på att få under de närmaste dagarna. (Vi hoppas innerligt att skörden blivit förfärligt stor.) När denna avlöning bärgas, skulle din skuld till Svenska Canada Tidningen icke kunna bliva betald, den där lilla skillnaden oss emellan utklarerad? Ha vi icke gjort rätt för oss under de år du läst tidningen? Vi tro att alla uppskatta det värde tidningen giver för den jämförelsevis lilla avgiften. Vi tro också att orsaken varför icke avgiften insändes är, att den är för liten??? Åtminstone har man sagt oss så. Men vi ämna icke öka avgiften — man funderar nämligen på att gå efter alla "profiteers" med järnhandskar — utan priset blir tills vidare en och femti.

Vi göra en vänlig påminnelse om denna sak. Glöm icke bort oss, då Ni betalar alla andra. Vår tid är dyrbar och sådana här klagovisor tycker man icke om. Därför le vi vid tanken på att vi nu äntligen skrivit en appell om prenumerationsavgifterna, vilken gjorde verkan.

Dess fortare du klämmer iväg med pängarna, dessto förr äro vi kvitt.

Med vederbörlig aktning,

Expeditionen av "S. C. T."

En medlem av det sällskap svenskar som för 50 år sedan först bebyggde trakten av Dunnell, Minn., Samuel Floberg, har nyligen avlidit.

Till organist i sv. Luth. Augustanaförsamlingen i Rockford har antagits prof. C. S. Trued från Lincoln, Nebr. Under kriget var T. dirigent för 123:e fältartilleriregementets musikkår och komponerade under vistelsen i Frankrike flere musikaliska stycken. Hans hustru besitter likaledes hög musikalisk bildning och båda ha utgått från konservatoriet vid Nebraska statsuniversitet.

RYSSMORDENS AKTÖRER

En åhörares intryck från första rannsakningen med Hadjetlachéligans medlemmar.

Den stora mordaffären med Hadjetlaché som den centrala figuren har varit något mycket dramatiskt, intressant och romantiskt. Den har alla de ingredienser som det kunde bli en hängmattebok av för sommaren, i fall Maurice Leblanc skrev den. Eller Stein Riverton i ett av de ögonblick, när hans penna inte har ekonomiska baktankar.

Därför bliva rannsakningarne **ur dessa** synpunkter säkerligen en desillusion. Publiken har redan fått smaka "kryddorna", och det roar den inte att tugga dem en gång till.

Signaturen "Stig" i "Dagens Nyheter" anmärker spetsigt nog, att det i detta målet "aldrig blir någon florettfäktning med vassa repliker". Hur listigt häradshövding Erikson än må formulera sina frågor — han gör det för resten på god och lugn skånska — hinner man glömma bort udden innan paraden kommer. Först skall nämligen tolken översätta vad han säger, så skall den åtalade svara, och så skall tolken översätta det åt häradshövdingen. En poäng som man inte far njuta genast blir förfärligt trubbig.

Och en sån tolk dessutom! Inte hr Wretholm, som kastar sig mellan sitt eget modersmål, ententeländernas och det f. d. stora fosterlandets med den verkliga filologens medfödda neutralitet och fördomsfrihet. Som är klar i hjärnan och uppträder med polistränad snabbhet. Well, judge says..... is das richtig..... est-ce que vous avez dit.....

Men han som försökte tala ryska och som inte kunde tala svenska. Häradshövding Eriksson måste skaffa en annan tolk till den 12 september, eller be hr Wretholm lära sig ett språk till.

Man bör förstå att en rannsakning med utlänningar på flera språk med nödvändighet måste ta bort all den spänning, en om rättvisans gilla gång angelägen medborgare har rätt att fordra som belöning, när han infinner sig till ett sensationellt mål. Hans vällovliga iver att kontrollera att allt går rätt till, fortjänar dessutom att domare, tolk och advokater tala så högt att han hör vad de säga, anmärker "Stig".

August Brunius, som skrivit ett sammanträngt referat för "Göteborgs Handelstidning", **framhåller med rätta att "nyfikenheten på brottslingar ger i regeln ett klent resultat öga mot öga med dem". Brottslingar äro endast intressanta i romaner och i den primitiva folkfantasien. De se oftast ut som vanliga människor, och vad som i inre avseende skiljer dem från dessa är ett minus, icke ett plus.**

Men i fråga om den ryska mördarligan, kan man dock tala om ett intressant problem oavsett det juridiska: det beror på den äktryska sammankopplingen av banditinstinkter med politiskt hat; kanske kommer det också till en smula vällustig grymhet ,perversa instinkter för att vissa detaljer av de ruskiga dåden skola fullt förklaras .Hurudana äro dessa människor i sin mentalitet? Huru resonera de och hur uppträda de?

Brunius svarar härpå: Anblicken av dem bjöd egentligen icke på några överraskningar. Huvudpersonen Hadjetlaché är just så exotisk och så vidliten bred karl med stort rakat huvud; liten bred karl med stor rakat huvud; rovfågelstyp, en jättenäsa och knappt någon överläpp så att mustaschen ligger som ett svart streck under näsan: därtill en falsk gemytlighet, mycken talförhet och gester. Men han verkar icke bildad person, och man förvånar sig över att någon kunnat låta dupera sig av en sådan mänsklig gorilla. En helt annan typ är Lehrs, en stätlig, intelligent ung man, full av fräck självmedvetenhet i det yttre med amerikansk tillskärning men också den försiktigaste förbehållsamhet då det gäller att ge besked. Han slingrar sig undan frågorna och då de gå för rakt på sak fortsätter han med sin taktik att vilja svara ingående först då han fått sin egen advokat. Han är "inscrutable" och låter inte locka sig ut på hal is. Ettinger hör liksom den unge Bittenbinder till den ordinära överklass-typen, bildade, välvärdade personer, sådana man överallt armbågas med ute i vimlet. Familjen de Gysser är mera säregen. Generalen är den minst militäriska typ man kan tänka sig; snarare maläten skrivkarl med sina grå ögon, sitt ovårdade skägg, sin skrala figur, sin tunna stämma. De tre ungdomarna se degenererade ut och äro otvivelaktigt så obegåvade som en banditchef kan önska sig. Men de förstå och tala svenska och göra inget försök att svänga sig; de äro också snabbt expedierade. Dagmar de Gysser ställer sig i föraktfull pose stödd mot domarskranket och svarar enstavigt och slött med en biton av trots. Det är smärtsamt att behöva skingra illusionerna, men hon är icke det ringaste romantisk! Hon är icke ens vacker som det sagts, utan en rätt simpel flickslyna, nu tämligen ovårdat klädd i en brun sticktröja och med rufsigt hår.

De båda fruarna Saitsjevski äro mera fängslande företeelser, ytligt sett. Den yngre Valentine gör intryck av att vara en idealisk lockfågel: ett ansikte som en filmhjältinnas, en lycklig oberördhet av den situation hon befinner sig i, så att hon är idel leenden och nickningar och strålar ut all den betydande charme hon är mäktig utan att märka att den studsar tillbaka från domarbordet. Hon är ju också bland de minst allvarligt invecklade, så hon kan unna sig och andra lite omotiverad älskvärdhet. Olga Saitsjevski vacklar in med dödens blekhet över sitt rätt valformade ansikte och klädd i en ilsket röd silkekofta som lämpligen framhäver blekheten. Hon vår emellertid sitta och svarar på frågorna med andevisningar och då och då knäppta händer. Det vill säga hon svarar ogärna på frågor, men börjar livliga konversationer med tolken som nätt och jämt får en syl i vädret. Ryska språket måtte ha en underbar kapacitet i fråga om omskrivningar att döma av detta kuriosa forhor. Hon söker slingra sig i det längsta men då hon klämmes med polisrapportens vittnesmål av de andra, så ger hon tvärt med sig och erkänner dess riktighet. Denna finurliga dam och herrarna Lehrs och Hadjetlaché äro väl de enda i samlingen som komma att bjuda rannsakningen svårigheter.

Men finns det inga som synas duperade och missledda mellan de verkligen implicerade i brottsbärvan? Ett par deklarerade åtminstone vid första rannsakningen sin relativa oskuld. General de Gysser avgav en kort energisk förklaring på tyska att han icke tagit del i mörden och att han ej underskrivit dödsdomarna, endast bevittnat namnteckningen. Och Schnesnovitsj betonade att han icke hört att Ardasjeff under alla förhållanden skulle mördas utan endast om vissa fakta fastställdes, vill över huvud framställa sin roll som passiv och sitt deltagande beroende av tron att någon annan utväg än den våldsammaste skulle vara omöjlig. Han är den mest traditionellt ryska typen av dem alla, långt framåtböjd timid och troskyldig, som kommen ur en roman av Dostojevski.

Av de båda svenskfödda kvinnorna är Potulova — i starkt framskriden grosses — en tämligen ordinär svensk typ; hon har också spelat en rätt ringa rol. Med större undran ser man **Ronkonen** träda fram blygt leende, **välvårdad** och skrupulöst **välklädd i svart sammetsdräkt: det är svårt att tänka sig att denna kvinna** med sitt **milda sätt icke blott närvarit vid ett mord utan med diverse tillbyggen hjälpt till att slå ihjäl en man som kämpade för sitt liv.**

Och för övrigt är ingenting annat att säga än att Höga Rättvisan var, som alltid i Sverige, icke hög. Lokalen i nya rådhuset, Carl Westmans skapelse, är förnäm i all sin enkelhet, men förhandlingarna sakna all ceremonös stränghet och äro stundom förunderligt formlösa. En imaginär åskådare, som icke kände saken och icke förstod språket, skulle lätt kunna tänka sig att det var en aktad expert som rådfrågades i någon teknisk angelägenhet, då Ettinger lutade sin finskurna profil över polisrapporten eller då hr Lehrs stod med handerna i byxfickorna framför domaren; och det gemytliga intrycket var kanske starkast i introduktionen till skådespelet då hr von Melsted lätt tryckte hr Hadjetlachés hand efter att ha föreställt sig som advokat. Humant går det till! Och det har kanske i detta fall sin betydelse, då de anklagade genom språkförbistringen lätt kunna bli förvirrade och sakna möjlighet att ge de viktiga nyanserna i sin framställning.

En shocking-maskin

Under detta års skördearbete i South Dakota och andra stora sädesproducerande delar av Förenta Staterna har man med stor framgång begagnat sig av en nyligen uppfunnen maskin för sädens "shocking".

"Shockaren" — som vi ju gott kunna kalla maskinen på vedertaget svensk-engelskt språk — fästes vid självbindaren, och de som sett densamma på det sättet i arbete säga, att synen var ytterst intressant. Kärvarne eller "bundlarne" kastades automatiskt från självbindaren och uppfångades av "shockarne" samt placerades 8 à 10 i varje "shock", bundna och uppsatta på marken den ena efter den andra i fullkomlig ordning. Dessa "shockare" sägo — heter det — "rent mänskliga ut". På grund av detta lyckade resultat i år anses, att efterfrågan på denna maskin kommer att bli mycket livlig nästa år, enär denna maskin naturligtvis åstadkommer en besparing både av tid och mänsklig arbetskraft.

Svensk-amerikansk utmärkelse åt skånsk kyrkoherde. Teologiska fakulteten i Augustana-synoden har med enhälligt kallelse till teol. doktor utnämnt kyrkoherden i örtofta och Lilla Harrie församlingar teol. kand. J. Thulin.

Drunknad. Ett i Chicago ur sjön nyligen uppdraget lik har igenkänts som varande det efter Tekla Johnson, 30 år, i tjänst hos herrskapet Walter C. Stone, 5400 Eastview Park. Varför hon skulle ha begått självmord kunde en hennes syster ej begripa och trodde att hon fallit i sjön och drunknat av våda.